PROBLEMATICA PRIVIND PAZA FRONTIEREI CU AUSTRO-UNGARIA ÎN CONTEXTUL PREZENȚEI MILITARE RUSE ŞI AUSTRIECE ÎN BUCOVINA ANULUI 1918

CEZAR-CĂLIN CIORTEANU

Die Problematik des Schutzes der Grenze mit Österreich-Ungarn im Kontext der Anwesenheit der russischen und militärischen Truppen in der Bukowina im Jahre 1918

(*Zusammenfassung*)[*]

Als Teil der Individualität des rumänischen Staates, wurde die Bukowina zu Beginn des Großen Krieges, wegen ihrer besonderen geopolitischen Lage, zum Schwerpunkt der Interessen der österreichisch-ungarischen Monarchie, des russischenund deutschen Reichs und natürlich des Königreichs Rumänien. Dieäußerst vielfältige ethno-religiöse Struktur der Bukowina (Rumänen, UkrainerJuden, Deutsche, Polen, Magyaren etc.) unterstützte die unterschiedlichen Interessen und Anliegen der Bevölkerung während des Krieges. In Bezug auf die Loyalität zur Donaumonarchie erwähnen wir hier die treue Haltung der Deutschen und Juden ihr gegenüber. Die Ukrainer beabsichtigten, einen unabhängigen Staat zu schaffen, während die Rumänen sich in einer heiklen Position befanden, indem sie von den österreichischen Behörden mit Verdacht betrachtet waren. Die Bukowina wurde dreimal von den zaristischen Truppen besetzt (September/Oktober 1914, 26. November 1914 – 23. Januar 1915 und Juni 1916). Es wareine Zeit, in der sie die Avatare des Besatzungsregimes kannte. Nach dem Eintritt des Königreichs Rumänien in den Krieg (am 14. August 1916), die in Rumänien geborenen,zur österreichisch-ungarischen Armee gehörenden Soldaten wurden auf die Front in Italien zu kämpfen geschickt. Ein Kriegsrat unter der Leitungdes Generals Eduard Fischer wurde ermächtigt, die Todesstrafe für alle Personen anzuwenden, die schweren Verbrechen wie Spionage oder Verrat begangen. Menschen, die wegen Verrat oder Feindschaft gegen diehabsburgischen Behörden-verdächtigt waren, wurden in den Lagern Thalerhof (Steiermark), Munkácsi (Ungarn) und Ölmutz (Mähren) interniert. Freiwillige schlossen sich der sogenannten „Bukowina-Legion“ an. Das Schicksal der Zurückgelassenen (Frauen, ältere Menschen, Kinder) war ebenso von dem Verdacht der österreichisch-ungarischen Behörden in Bezug auf ihrer Treue zur Monarchie geprägt. Die Bewachung der Grenze zwischendem zaristischen Russland und der Bukowina war besonders wichtig, vor allem für die Bekämpfung des Schmuggels von Tieren, Getreiden, Tabakwaren aller

[*] Traducere: Ştefăniţa-Mihaela Ungureanu.

Analele Bucovinei, **XXV**, *2* (51), p. 421–430, Rădăuți – Bucureşti, 2018

BDD-A32738 © 2018 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:42:13 UTC)

Art, dendas russische Militär ausübte.Die Lösung dieser Situation war auch infolge der unbefriedigenden Massnahmen der lokalen Bürokratie erschwert. Die Missionen der Grenzschutzuntereinheiten gehörten angesichts der Neuartigkeit der aufkommenden Situationen zu den vielfältigsten und unvorhersehbarsten. Bis zum Ende des Jahres 1918 wurden an der Grenze der Bukowina und im Norden Bessarabiens Zollbehörden ins Amt gesetzt. Zu ihren Befugnissen gehörten sowohl Schutz und Grenzverteidigung, als auchBeobachtung der Ereignisse an der östlichen Seite des Dnjesters. Der Artikel analysiert aufgrunddokumentarischer Quellenden Entwicklungsprozess der Bukowina und die Bewachung ihrer Grenzen während des Ersten Weltkriegs.

Schlüsselwörter und -ausdrücke: Königreich Rumänien, Bukowina, Sowjetunion, Österreich-Ungarn, Grenze, Grenzschutz, Großer Krieg.

Parte a fiinţei naţional-statale româneşti, Bucovina a cunoscut importante metamorfoze etno-sociale, politice, confesionale, educaţionale şi spirituale în intervalul celor 144 de ani de administraţie austriacă.

Revoluţia europeană de la 1848–1849, criza politică premergătoare instaurării dualismului austro-ungar şi, ulterior, declanşarea Primului Război Mondial au pus în discuţie viabilitatea formulei monarhiei danubiene, o construcţie multinaţională şi pluriconfesională. Identificarea unor variante de supravieţuire pentru Imperiul austro-ungar a reprezentat o misiune extrem de dificilă pentru ideologii monarhiei, în condiţiile ascensiunii naţionalismelor premergătoare anului 1918.

Marele Război (1914–1918) a pus în lumină interesele naţionale ale popoarelor Europei Centrale şi de Sud-Est, prefigurând, prin amploarea mutaţiilor etno-naţionale, destrămarea imperiilor multinaţionale. Românii, italienii şi sârbii dispuneau de state naţionale în afara frontierelor Imperiului Austro-Ungar, în timp ce polonii[1], cehii şi slovacii urmăreau să-şi creeze entităţi statale proprii. Pe de altă parte, încă înainte de declanşarea războiului, autorităţile habsburgice au depus eforturi consistente pentru a-i convinge pe naţionaliştii maghiari şi pangermanişti de necesitatea păstrării monarhiei danubiene[2]. Tensiunile şi rivalităţile acumulate în timp între Puterile Centrale şi Antanta, alimentate de interese profunde geopolitice şi economice, au fost suficient de puternice pentru a face din Peninsula Balcanică „butoiul de pulbere" al Europei[3]. Asasinarea arhiducelui Franz Ferdinand, moştenitorul coroanei Austro-Ungariei, la 28 iunie 1914, în capitala Bosniei, Sarajevo[4], a oferit pretextul[5], aprinzând scânteia necesară declanşării Marelui Război, cum este el numit de literatura istorică occidentală[6]. Ultimatumul înaintat de guvernul austro-ungar Serbiei a fost respins de

[1] Piotr S. Wandycz, *Polish Diplomacy 1914–1945. Aims and Achiements*, London, Orbis Book Ltd, 1988, p. 6.

[2] Cezar Dobre, *1918. Înfrângeri şi victorii*, Bucureşti, Editura Sylvi, 2003, p. 50.

[3] Zorin Zamfir, Jean Banciu, *Primul Război Mondial*, Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, 1995, p. 41–42.

[4] Urs Altermatt, *Previziunile de la Sarajevo. Etnonaţionalismul în Europa*, traducere de Johann Klusch, cuvânt-înainte de Andrei Corbea, Iaşi, Editura Polirom, 2000, p. 11.

[5] Sextil Puşcariu, *Memorii*, Bucureşti, Editura Minerva, 1978, p. 6.

[6] John Keegan, *The First World War*, Hutchinson, London, Pimlico Edition, 1999, p. 3.

BDD-A32738 © 2018 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:42:13 UTC)

aceasta, cu toate că guvernul sârb acceptase 9 din cele 10 puncte ale conținutului documentului, astfel că, în mod firesc pe traseul acestui scenariu, la 28 iulie 1914 Austro-Ungaria a declarat război Serbiei[7]. La 28 iulie 1914, Austro-Ungaria a proclamat mobilizarea generală a tuturor forțelor sale militare, astfel că toți bărbații mobilizați trebuiau, în termen de 24 de ore, să se prezinte în locațiile unde fuseseră înrolați[8]. La 1 august 1914, a avut loc mobilizarea generală a armatei austro-ungare iar în cursul aceleiași zile Germania a remis Rusiei țariste o declarație de război[9]. La 3 august 1914, Imperiul German declara război Franței, iar a doua zi a primit declarația de război din partea Angliei[10]. Cu toate că Austro-Ungaria a fost prima care a provocat războiul, a fost ultima care a declarat război Imperiului rus[11] (6 august 1914)[12]. Mobilizarea generală în Bucovina a fost decretată prin ordinele lt. col. Eduard Fischer. Orașele Cernăuți și Rădăuți semănau cu două mari tabere militare[13]. O parte dintre soldați fuseseră incluşi în cadrul regimentelor austro-ungare staționate în Galiția. Alte câteva mii de români erau înrolați în brigada de glotași care avea misiunea să apere granițele[14]. Autoritățile militare austriece contau pe sentimentele austrofile ale unor voluntari de etnie română sau ucraineană[15].

Formula neutralității Regatului Român, era practic mult mai convenabilă în raport cu o eventuală asociere cu Antanta, motiv pentru care Ottokar Czernin, ministrul de externe al Austro-Ungariei în timpul Primului Război Mondial, comunica autorităților române: „apreciind hotărârile Consiliului de Miniştri Român, Puterile Centrale le găseşte conforme relațiilor amicale şi continuă a considera România ca aliata lor. Noi ținem deci cont cu larghețe de interesele românilor şi aşteptăm cu deplină încredere ca România să păzească frontierele din Moldova şi să respingă o eventuală invazie rusă”[16]. Planul strategic al Comandamentului Armatei ruse prevedea ca în partea de nord-vest, să acționeze trei armate formate din 12 corpuri – din care două armate urmau să opereze la nord-vest de Varşovia, iar o altă armată, să înainteze în direcțiile Posen şi Breslau[17]. În fine, Armata de sud-vest, formată

[7] N. Vasiloschi, *Amintiri din războiul mondial 1914–1918*, în Ion I. Nistor, *Amintiri bucovinene din vremea Unirii*, Iași, Editura Alfa, ediție și prefață de Doina și Liviu Papuc, 2000, p. 275.

[8] Teodor Bălan, *Suprimarea mişcărilor naționaliste pe timpul Primului Război Mondial (1914–1918)*, Cernăuți, f.e., 1923, p. 52.

[9] Erich Zöllner, *Istoria Austriei*, vol. II, Bucureşti, Editura Enciclopedică, 1997, p. 594.

[10] Jacques Madaule, *Istoria Franței*, vol. 3, Bucureşti, Editura Politică, 1973, p. 96.

[11] Guy Hermet, *Istoria națiunilor şi a naționalismului în Europa,* Iaşi, Editura Institutul European, 1997, p. 218.

[12] Ion I. Nistor, *Unirea Bucovinei. 28 noiembrie 1918. Studii şi documente*, Bucureşti, Editura Cartea Românească, 1928, p. 13.

[13] Teodor Bălan, *Suprimarea mişcărilor naționale din Bucovina (1914–1918),* Bucureşti, Editura Domino, 2004, p. 42.

[14] Teodor Bălan, *op. cit.*, p. 52.

[15] *Ibidem.* Au fost rechiziționate forțat 70 000 de vite pentru aprovizionarea armatei, alături de alte tipuri de bunuri strict necesare efortului de război. Un val de persecuții s-a dezlănțuit asupra celor suspectați de sentimente ostile, a celor care erau bănuiți de simpatii rusofile.

[16] Gh. Platon, *(coordonator) Istoria Românilor. De la Independență la Marea Unire (1878 –1918)*, vol. VII, tomul II, Bucureşti, Editura Enciclopedică, 2003, p. 406.

[17] Erich Zöllner, *op. cit*., p. 596.

BDD-A32738 © 2018 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:42:13 UTC)

din trei armate cu 12 corpuri, avea misiunea de a cuceri Galiția[18]. Astfel, Galiția a devenit rapid teatrul războiului dintre armatele austro-ungare şi cele țariste, conturând fizionomia frontului oriental. Primele confruntări dintre armata habsburgică şi armata țaristă s-au produs la 7 august 1914, în localitatea Noua Sulița, urmate de cele de la Boian, Mahala, Rarancea şi Toporăuți[19]. Pentru a ataca Imperiul Rus, austriecii şi-au concentrat trupe la frontiera cu Polonia[20], în partea de est a Bucovinei rămânând doar Brigada 35, care nu a putut face față ofensivei ruse, militarii ruşi intrând la 2 septembrie 1914 pe teritoriul provinciei[21]. În ziua de 30 august 1914, oraşul Cernăuți a fost evacuat de trupele austriece, fiind ocupat, în primele zile ale lunii septembrie, de armata țaristă. În aproximativ două săptămâni, ruşii au ocupat Storojinețul, atingând ulterior linia Siretului[22]. Bucovina a intrat de trei ori sub ocupația trupelor țariste (septembrie/octombrie 1914, 26 noiembrie 1914 – 23 ianuarie 1915 şi iunie 1916), perioade de timp în care va cunoaşte avatarurile specifice regimului de ocupație. În zona controlată de armatele țariste a fost introdusă o administrație militară dublată de una civilă alcătuită din persoane rusofile[23]. De fiecare dată, trupele austriece au recuperat teritoriul pierdut în mâinile ruşilor. Corpul voluntarilor ucraineni a fost zdrobit de forța ofensivei ruse, iar o parte a populației Bucovinei a fost evacuată şi deportată[24]. Printre cei deportați de ruşi în Siberia în timpul primei ocupații a Bucovinei s-au aflat doi primari ai Cernăuțiului, evreul Salo Weisselberg şi românul Nicu Flondor[25].

În condițiile evoluțiilor militare nefavorabile, guvernatorul conte Rudolf von Meran şi-a mutat reşedința de la Cernăuți la Vatra-Dornei, iar un Consiliu de război, condus de colonelul Eduard Fischer, era împuternicit să aplice pedeapsa capitală tuturor persoanelor care comiteau delicte grave precum spionajul sau trădarea.

Românii bucovineni, precum şi cei din Transilvania şi Banat[26], au fost nevoiți să se înroleze în armata austro-ungară ca voluntari, deşi echipamentul, pregătirea şi educația lor militară lăsau de dorit[27]. Voluntarii bucovineni s-au înrolat în aşa numita „Legiune bucovineană”[28]. Mulți români bucovineni au preferat să se refugieze în

[18] Zorin Zamfir, Jean Banciu, *op. cit*., p. 84–85.

[19] Dragoş Vitencu, *Cernăuțiul meu*, Suceava, Complexul Muzeal Bucovina, Editura Accent Print, 2008, p. 60.

[20] Michael Lynch, *Reacțiune şi revoluție: Rusia 1881–1924*, Bucureşti, Editura Bic All, 2000, p. 72.

[21] Alexandrina Cuțui, *Bucovina şi Primul Război Mondial. Contribuția clerului la război, prizonierii şi refugiații*, în „Analele Bucovinei”, Bucureşti, Editura Academiei Române, anul XVII, nr. 2 (35), 2010, p. 472.

[22] Paul Leu, *Colegiul Național „Ştefan cel Mare”*. Monografie, *Etapa austriacă*, I, Suceava, Editura Euroland, 2000, p. 476.

[23] Florin Pintescu, Daniel Hrenciuc, *Din istoria polonezilor în Bucovina (1774–2002)*, Suceava, Uniunea Polonezilor din Bucovina, 2002, p. 94.

[24] Alexandrina Cuțui, *op. cit.*, p. 472.

[25] *Ibidem*, p. 473.

[26] Sextil Puşcariu, *op. cit*., p. 13.

[27] D. Vatamaniuc, *Voluntarii bucovineni în războiul pentru întregirea țării*, în „Analele Bucovinei”, Bucureşti, Editura Academiei Române, anul I, nr. 1, 1994, p. 22.

[28] *Ibidem.*

BDD-A32738 © 2018 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:42:13 UTC)

Transilvania, Regatul Român sau în Basarabia, unde s-au înrolat voluntari fie în armata română, fie au constituit diverse comitete ale refugiaților, fie au desfășurat activități de spionaj și recunoaștere în favoarea armatei române[29]. Soarta celor rămași acasă (femei, bătrâni, copii) a stat sub semnul suspiciunii manifestată de autoritățile austro-ungare față de fidelitatea acestora față de monarhia bicefală. Din aceste considerente, s-au înființat de către autoritățile austriece curțile marțiale. În fața acestora au fost aduși mai mulți bucovineni, în special din partea de nord a Bucovinei, relevant fiind cazul lui Iancu Flondor[30]. 80% dintre cei reținuți în urma denunțurilor au fost eliberați, întrucât dovada nevinovației acestora era foarte clară[31]. Multe dintre ordinele și interdicțiile adoptate de autoritățile militare austriece erau dificil de respectat, mai cu seamă pentru țărani: interdicția de a lumina ferestrele, de a trage clopotele la biserică, de a mâna vitele pe dealuri, de a aprinde focurile în locurile mai înalte, mai ales că nici austriecii n-au prea fost consecvenți în anunțarea/luarea acestor decizii[32].

Aflat la conacul său de la Storojineț, Iancu Flondor, liderul românilor bucovineni[33], a fost informat despre posibila sa arestare (aflându-se sub supravegherea agenților secreți austrieci), fiind sfătuit să plece în România[34]. La 15 februarie 1915, acesta îi înaintase lui Ion I. C. Brătianu un *Memoriu*, prin intermediul deputatului Ioan Mavrocordat[35]. Destinul a făcut ca acest *Memoriu* să nu-i parvină premierului român, fiind confiscat de către Ottokar Czernin, reprezentând o piesă principală în procesul intentat de către autoritățile austriece lui Iancu Flondor la Lemberg/Lvov (proces judecat în intervalul 1916 şi octombrie 1918)[36].

Mobilizați în armata austriacă (aproape 10% dintre români), românii bucovineni au luptat pe diverse fronturi, unii dintre ei ajungând, alături de confrații lor ardeleni, prizonieri în lagărele ruseşti[37]. Interesul legitim al României (și) pentru Bucovina, a făcut ca în cadrul unui acord secret, semnat de guvernul român la 17 iunie 1916 cu Antanta, Rusia să admită mutarea mai la nord a frontierei cu România, fixată pe râul Prut, incluzând oraşul Cernăuți. În secret însă guvernul țarist urmărea materializarea a trei proiecte, ce vizau ocuparea integrală a Bucovinei, ca parte a unui plan mai vast, prin care se preconiza extinderea influenței ruseşti spre Balcani, Strâmtorile şi Constantinopolul, respectiv Orientul

[29] Alexandrina Cuțui, *op. cit*., p. 472.
[30] Teodor Bălan, *op. cit.*, p. 57.
[31] *Ibidem.*
[32] *Ibidem*, p. 61.
[33] Vlad Gafița, *Iancu Flondor (1865–1924) și mișcarea națională a românilor din Bucovina*, Iași, Editura Junimea, 2008, p. 247.
[34] Nicolae Tcaciuc-Albu, *O amintire despre Iancu Flondor*, în „Revista Bucovinei", Cernăuți, anul II, nr. 11, noiembrie 1943, p. 519.
[35] Arhivele Naționale Istorice Centrale (în continuare A.N.I.C.), Bucureşti, Fond *Iancu Flondor*, dosar 15, f. 2.
[36] Nicolae Ciachir, *Din istoria Bucovinei. 1775–1944*, Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, 1993, p. 79.
[37] Alexandrina Cuțui, *op. cit*., p. 479.

BDD-A32738 © 2018 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:42:13 UTC)

Mijlociu[38]. Austria, la rândul său, a încercat – potrivit unor surse documentare recent publicate – să atragă România de partea sa, oferindu-i în compensaţie Basarabia şi acceptând unele concesii teritoriale în favoarea statului român, în districtele (majoritar româneşti) din Bucovina sudică. Cele trei variante de împărţire a Bucovinei au reprezentat esenţa unor discuţii purtate anterior intrării României în război şi au constituit tema întâlnirilor de la Ministerul de Externe Austro-Ungar (5, 7 şi 8 iunie 1915)[39]. Bucovina a devenit, în cursul operaţiunilor militare, un spaţiu vizat de interesele geopolitice ale celor două tabere implicate în război, Puterile Centrale şi Antanta. Românii bucovineni au înţeles oportunitatea realizării idealului naţional, înrolându-se voluntari în armata română, care, din 1916, a intrat în război de partea Antantei[40] (Marea Britanie, Franţa, Rusia şi Italia), pe baza unei Convenţii încheiate cu aceasta la 4/16 august 1916: „I. Rusia, Anglia, Franţa şi Italia garantează integritatea teritorială a Regatului României, în toată întinderea fruntariilor sale actuale. II. România se obligă să declare război şi să atace Austro-Ungaria în condiţiile stabilite prin Convenţia militară; România se obligă, de asemenea, să înceteze, de la declararea războiului, orice legături economice şi orice schimb comercial cu toţi duşmanii aliaţilor; III. Rusia, Franţa, Anglia şi Italia recunosc dreptul României de a anexa teritoriile monahiei austro-ungare prevăzute şi hotărnicite la articolul IV. Marginile teritoriilor despre care se face vorbire sunt hotărâte după cum urmează: Linia de hotar va începe de la Prut, de la un punct al frontierelor actuale între Rusia şi România, aproape de Novosuliţa şi va urca râul până la graniţa Galiţiei, la întâlnirea Prutului cu Ceremuşul. De aici, va urma frontiera dintre Galiţia şi Ungaria, până la punctul Stog, cota 1 655. Mai departe, va urma linia de despărţire dintre apele Tisei şi Vizului, ca să ajungă la Tisa, satul Trebuza, mai sus de locul unde se uneşte cu Vizo. De la acest punct de vedere, ea va coborî malul Tisei până la 4 km mai jos de locul unde se întâlneşte cu Someşul, lăsând satul Vesares-Nameni României”[41].

România a beneficiat de un moment favorabil în 1918, pe fondul victoriei principiilor naţionalităţilor şi al autodeterminării. Intrarea armatei române în război s-a făcut în baza Convenţiei semnate cu Antanta, la 4/16 august 1916, pentru recuperarea teritoriilor ocupate de către Austro-Ungaria (statele Antantei recunoscând drepturile României asupra acestora), însă ocuparea ulterioară a 2/3 din teritoriul românesc, pe fondul nerespectării de către Aliaţi a angajamentelor asumate, a impus condiţiile draconice, reflectate în textul păcii de la Buftea/ Bucureşti (24 mai

[38] Mihai Iacobescu, *Evoluţia românilor bucovineni între anii 1821–1919*, II, în „«Ţara Fagilor». Almanah cultural-literar al românilor nord-bucovineni”, Cernăuţi – Târgu-Mureş, anul VIII, nr. 9–30 (1–2), 2001, p. 26.

[39] Constantin Ungureanu, *Trei variante austriece din anul 1915, de cedare parţială a Bucovinei României*, în „Analele Bucovinei”, anul X, nr. 1 (20), 2003, p. 144, 146–153.

[40] Titu Maiorescu, *România şi războiul mondial. Însemnări zilnice inedite*, volum editat de Stelian Negoe, Bucureşti, Editura Machiavelli, 1999, p. 152–153.

[41] Pavel Ţugui, *Unele precizări cu privire la revenirea Bucovinei la România*, în „Analele Bucovinei”, anul III, nr. 2, 1996, p. 467–468.

BDD-A32738 © 2018 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:42:13 UTC)

1918) şi perspectivele – absolut nedrepte – cedării unor teritorii româneşti Austriei şi Bulgariei, Germania fiind interesată de petrolul românesc[42]. Una dintre consecinţele acestei păci a fost retragerea trupelor române din partea de sud a Bucovinei.

În toamna anului 1918, armatele austro-ungare au suferit înfrângeri usturătoare pe frontul din Italia, iar la 3 noiembrie Austro-Ungaria semna armistiţiul de la Villa Giusti[43]. Anterior, ministrul de externe, contele Burian, conştient de situaţia internă extrem de dificilă a monarhiei, a propus, în cadrul Consiliului de Coroană de la Viena, din 21 septembrie 1918, oprirea operaţiunilor militare[44].

Paza şi apărarea frontierei

La 1 aprilie 1914, paza frontierei de stat era încredinţată Regimentului 1 grăniceri, care, conform bugetului pentru anul financiar 1914/1915, a putut să mai înfiinţeze, începând cu acea zi, încă două companii, ceea ce a determinat o reîmpărţire a sectoarelor de pază, realizându-se astfel o creştere a densităţii forţelor şi mijloacelor pe kilometru de graniţă. În anul 1915, s-a înfiinţat Regimentul 2 grăniceri, cu reşedinţa la Galaţi, în cadrul căruia Batalionul 3 grăniceri Burdujeni, aflat în spaţiul care face obiectul analizei, avea companiile 3 –5 dislocate la Cornul Luncii, Burdujeni şi Dorohoi. O dată cu mobilizarea armatei, în august 1916, cele două regimente de grăniceri au fost operaţionalizate şi dislocate în subordinea unor mari unităţi, pentru participarea la operaţiunile militare conform planului de campanie pus în aplicare. În condiţiile din vara şi toamna anului 1916, ca, de altfel, pe întreaga durată a războiului, paza frontierei a revenit părţilor sedentare a celor două regimente de grăniceri. Paza frontierei cu Rusia ţaristă şi cu Bucovina era deosebit de importantă în principal pentru combaterea contrabandei cu animale, cereale, tutun şi produse de tot felul, practicată de către militarii ruşi, a căror activitate era greu de contracarat în condiţiile în care acţionau în forţă, dar şi din cauza birocraţiei noastre.

Pentru a avea o imagine cât mai relevantă în ceea ce priveşte modalităţile de manifestare a fenomenului contrabandei, un rol important îl aveau grănicerii, corp de elită al armatei în perioada în care s-a înfăptuit idealul de veacuri al poporului român, unirea tuturor românilor în cadrul României Mari. În urma analizării descoperirilor pe linie de contrabandă, din perioada premergătoare şi de după anul 1918, rezultă că tutunul era la mare căutare şi în acea perioadă, ca şi astăzi, alături de alte produse şi bunuri alimentare, de îmbrăcăminte şi materiale ca petrol, benzină, medicamente, armament şi muniţii, alcool şi băuturi alcoolice, valute şi acţiuni ale băncilor ungare ş.a.m.d. Nu este lipsit de importanţă să realizăm faptul că populaţia se confrunta cu mari lipsuri de bunuri alimentare şi de larg consum, ca urmare a războiului la care a luat parte, a distrugerilor şi a jafurilor mari care au

[42] *Relaţiile internaţionale reflectate în dezbaterile Parlamentului României*, vol. II, *Senatul, 1864–2010*, lucrare elaborată sub coordonarea lui Stelian Neagoe, Bucureşti, Editura Institutului de Ştiinţe Politice şi Relaţii Internaţionale, 2011, p. 240.

[43] Cezar Dobre, *op. cit.*, p. 55.

[44] *Ibidem.*

BDD-A32738 © 2018 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:42:13 UTC)

avut loc în timpul când teritoriul era ocupat de către forţele armate ale Austro-Ungariei şi ale Rusiei. Teritoriul Bucovinei a fost, practic, pus sub umbrela a mai multor guvernăminte militare, care şi-au pus amprenta asupra greutăţilor vieţii de zi cu zi a populaţiei, într-o lume în care speculanţii şi contrabandele înfloreau spectaculos.

La 1 aprilie 1917, s-a stabilit o nouă ordine de bătaie şi organizare a Corpului grănicerilor şi a forţelor destinate pazei frontierei. Această organizare şi dislocare a subunităţilor de grăniceri pază s-a menţinut până la 15 august 1917, zi în care fostele sectoare de pază au redevenit companii de pază, iar zona de fontieră cu Bucovina şi Rusia a fost împărţită în două sectoare[45]. Structurile de grăniceri pază din această parte a ţării şi-au îndeplinit misiunile încredinţate în această organizare şi dislocare până în primavăra anului 1918, fiind puţin implicate în evenimentele determinate de acţiunea trupelor ruse din spaţiul dintre Carpaţii Orientali şi Nistru. Unirea Basarabiei cu România, prin decizia istorică a Sfatului Ţării de la Chişinău în ziua de 27 martie / 9 aprilie 1918, a avut printre urmări şi extinderea frontierei care trebuia apărată de către trupele de grăniceri pază. Prin urmare, a fost organizat Regimentul 3 grăniceri, conform prevederilor Înaltului Decret nr. 895 din 15/28 aprilie 1918, prin transformarea Regimentului 8 Vânători, reşedinţa noii unităţi rămânând în Botoşani. Sectorul de pază încredinţat regimentului era între Napadova (pe Nistru) şi Zboina Neagră, în Munţii Vrancei. În vara şi toamna anului 1918, activitatea Regimentului 3 grăniceri s-a desfăşurat fără perturbări şi evenimente deosebite, în condiţiile în care unităţile erau implicate în asigurarea ordinii interne în spaţiul dintre Carpaţii Orientali şi Nistru. Pe fondul situaţiei date pe fronturile din Europa, la 27 octombrie / 9 noiembrie 1918 regele Ferdinand I a semnat Înaltul Decret nr. 3179, prin care se ordona mobilizarea armatei, inclusiv a regimentelor de grăniceri, în conformitate cu *Instrucţiunile secrete asupra mobilizării unităţilor Corpului grănicerilor*. Mobilizarea regimentului s-a executat concomitent cu acţiunile desfăşurate în cadrul Diviziei 8 în Bucovina şi nordul Basarabiei. Acţiunile Diviziei 8 infanterie pentru luarea sub control a teritoriului Bucovinei s-au desfăşurat în perioada 26 octombrie / 8 noiembrie – 14/27 noiembrie 1918, cu unităţile organice, cele de grăniceri şi jandarmi subordonate operativ. Ziua de 2/15 noiembrie 1918 poate fi considerată ca cea în care companiile 1–6, rămase în subordinea efectivă a comandantului Regimentului 3 grăniceri, au început să îndeplinească misiunile specifice în acord cu legislaţia în vigoare, dar şi cu ordinele celor doi comandanţi de divizie[46]. Misiunile subunităţilor de grăniceri erau dintre cele mai diverse şi imprevizibile, având în vedere ineditul situaţiilor apărute. Până la sfârşitul anului 1918, pe frontiera Bucovinei şi în nordul Basarabiei au fost instalate şi organele vamale, care au început imediat activitatea, grănicerii executând observarea evenimentelor de la est de Nistru, inclusiv prin trimiterea de agenţi, transmiţând rapoarte interesante în legătură cu confruntările dintre bolşevici şi adversarii acestora, fiind subliniată cruzimea primilor după obţinerea unor succese, prin

[45] Arhivele Militare Române, Fond *Comandamentul Corpului Granicerilor*, dosar nr. 44, f. 40.
[46] Idem, Fond *Regimentul 3 Grăniceri*, dosar 3, f. 37.

BDD-A32738 © 2018 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:42:13 UTC)

executarea fără judecată a adversarilor, însuşirea bunurilor aparţinând proprietarilor, astfel că cei supuşi terorii încercau să treacă în Basarabia şi Bucovina. Perioada ianuarie – mai 1919 a fost deosebit de încărcată în evenimente pentru România, armata de operaţii şi subunităţile de grăniceri, în general, pentru cele ale Regimentului 3 grăniceri pază în special. Situaţia cea mai grea pentru Regimentul 3 grăniceri pază a fost în nordul Basarabiei, unde s-a înregistrat o mare intensitate şi densitate a acţiunilor militare provocate de către bolşevici: Atachi (6–11/19–24 ianuarie 1919), Hotin (9–19 ianuarie/22ianuarie – 1 februarie 1919). Preocuparea pentru întărirea apărării pe Nistru şi în nordul Bucovinei a fost o constantă a Marelui Cartier General, a comandantului Corpului 4 armată şi a Diviziei 8 infanterie, dovadă fiind ordinele emise pentru fortificarea aliniamentului pe care se găseau trupele şi în adâncime, realizarea unei linii principale de rezistenţă în adâncime şi crearea rezervelor la dispoziţia comandantului corpului de armată şi comandanţilor de divizie. Evoluţia situaţiei militare din Galiţia în primăvara anului 1919 a impus prezenţa militară românească în Pocuţia, în perioada 23 mai – 24 august 1919, o perioadă interesantă pentru istoria României, în general, pentru cea a Diviziei 8 infanterie şi a unităţilor subordonate operativ acesteia şi, nu în ultimul rând, a Regimentului 3 grăniceri. Pe măsura stabilizării situaţiei din acest spaţiu, a stabilirii traseului frontierei dintre România şi Polonia, s-a decis evacuarea Pocuţiei de către armata română. Evacuarea grănicerilor din Pocuţia a început la 17 august 1919 şi s-a încheiat în ziua de 24 august. Se încheia astfel participarea grănicerilor români la operaţiunile din Pocuţia, unde îndepliniseră misiuni de restabilire şi menţinere a ordinii în zonele de responsablitate stabilite, în timp ce alte forţe ale regimentului de grăniceri au executat misiunile specifice acestor trupe pe frontiera de nord a Bucovinei, acolo unde au revenit definitiv, după o perioadă de câteva luni în care locul şi rolul lor fusese diminuat prin utilizarea trupelor operative nemijlocit pe frontieră sau pe linia de demarcaţie din Galiţia. Perioada 26 august – 20 octombrie 1919 poate fi considerată intervalul de timp în care Regimentul 3 grăniceri a reintrat în starea de normalitate în privinţa acţiunilor şi activităţilor desfăşurate, în condiţiile în care, conturându-se configuraţia frontierei Românei Întregite, prevăzută în tratatele de pace încheiate în cursul acelui an, locul unităţilor operative din zona de frontieră, care îşi grupaseră forţele mai în adâncime, a fost luat de către unităţile de grăniceri. În linii generale, la 20 octombrie 1919, subunităţile Regimentului 3 grăniceri erau instalate până la nivel de pichet în sectoarele şi locurile stabilite, din acel moment începând activităţile specifice, legale, referitoare la paza frontierei de stat, la controlul trecerii acesteia prin punctele stabilite.

În perioada care a urmat, până la sfârşitul lunii martie 1921, a avut loc trecerea grănicerilor de la starea de război la cea de pace. Astfel, se poate aprecia că 1 aprilie 1921 marchează un nou început în istoria armatei române, în general, a trupelor de grăniceri în special, având în vedere schimbările din viaţa internaţională, când statele, cele vechi şi cele noi, în noua lor configuraţie, au trecut la o nouă etapă de evoluţie, prima preocupare fiind ştergerea, atât cât se putea, a urmărilor războiului. În anul 1918, după 146 de ani de când frontiera dintre Polonia şi Moldova fusese

BDD-A32738 © 2018 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:42:13 UTC)

desființată prin noile granițe stabilite în urma împărțirii Poloniei între puterile europene, evoluția situației geopolitice și geostrategice în Europa a creat condițiile revenirii la vecinătatea dintre români și polonezi. Poziția românilor bucovineni în privința viitoarei frontiere a acestei părți de țară a fost clar exprimată în Declarația de Unire din 15/28 noiembrie 1918, în care se hotăra: „Unirea necondiționată și pe vecie a Bucovinei, în vechile ei hotare până la Ceremuș, Colacin și Nistru, cu Regatul României”[47]. Prezența militară românească în Pocuția era un avantaj pentru guvernul de la București în privința viitoarelelor abordări referitoare la frontieră, în condițiile în care lucrurile erau destul de bine conturate.

Problema Bucovinei, înscrisă în Tratatul de la Saint-Germain, semnat de către 17 state la 10 septembrie 1919, s-a rezolvat abia în anul 1920, prin Tratatul de la Sèvres, din 10 august 1920, fiind înscrise în Articolul 3 al tratatului și detaliate în paragraful 6. Problemele de frontieră dintre cele două state au făcut obiectul unor discuții și negocieri româno-polone, au fost încheiate câteva convenții și au fost, în cele din urmă, reglementate prin semnarea la București, la 17 mai 1935, a Protocolului româno-polon de delimitare a frontierei dintre cele două state. Ulterior, a fost realizată o descriere detaliată a frontierei româno-polone, bazată pe marcarea în teren a acesteia cu întregul sistem de borne, conform reglementărilor internaționale, fapt ce a permis o corectă executare a misiunilor de către trupele de grăniceri ale ambelor state[48]. Situația în zona de frontieră româno-polonă a rămas constantă până spre sfârșitul lunii septembrie 1939, când, în condițiile ocupării teritoriului polonez de către Germania hitleristă și U.R.S.S., s-a produs o modificare esențială sub aspectul vecinătăților.

[47] Apud *Unirea Basarabiei și a Bucovinei cu România, 1917–1918. Documente*, Chișinău, Editura Hyperion, 1995, p. 335.

[48] Pe larg în Grigore Stamate, *Frontiera de stat a României*, București, Editura Militară, 1997, p. 292–312.

BDD-A32738 © 2018 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:42:13 UTC)